

Možnosti integrácie študentov so zdravotným postihnutím do vyučovacieho procesu

Possibilities of integration of students with disabilities in the educational process

Eva OLÁHOVÁ

Abstract

This article deals with issues of disabled students and with creating conditions for their full integration into the educational process at Slovak University of Agriculture and its faculties.

Keywords

Disabled students, software JAWS, software MAGic, conditions of Web Content Accessibility

Úvod

Študenti s rôznym stupňom a druhom zdravotného postihnutia patria do našej spoločnosti rovnako ako ostatní študenti. Ich vzdelávanie má svoje špecifiká, a je potrebné si uvedomiť, že títo študenti sú často v nevýhodnom postavení v porovnaní s ostatnými študentmi. Ich zdravotný hendikep je často prekážkou ich integrácie do vyučovacieho procesu. Samotné vzdelávacie inštitúcie (okrem škôl špecializovaných pre ZŤP študentov) často na túto skupinu študentov zabúdajú a nevytvárajú podmienky pre ich štúdium. Pritom týchto študentov (v závislosti od druhu a stupňa postihnutia) je možné zaradiť do klasického skupinového vzdelávania, resp. vytvoriť pre nich individuálne študijné plány. Existujú vysoké školy, ktoré majú zriadené podporné centrá pre túto skupinu študentov a poskytujú možnosti štúdiá špecializované výlučne pre túto skupinu študentov.

V bežnom živote spoločnosť vytvára pre občanov a študentov so zdravotným postihnutím príležitosti rovnocenné so zdravými jedincami, resp. sú im dostupné rôzne zvýhodnenia, napríklad v dostupnosti informačných a komunikačných technológií (vo forme zliav pri obstaraní softvérových produktov, cenovo výhodnejšom prístupe k internetu).

V príspevku sa venujeme problematike zdravotne postihnutých študentov a možnostiam ich integrácie do pedagogického procesu na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite a jej jednotlivých fakultách.

Východiská pre integráciu študentov so zdravotným postihnutím

Opatrenia pre tvorbu podmienok v prospech integrácie občanov so zdravotným postihnutím rieši uznesenie vlády SR č. 590 z 27 júna 2001 **Národný program rozvoja životných podmienok občanov so zdravotným postihnutím vo všetkých oblastiach života**. Tento program je koncipovaný v súlade so Štandardnými pravidlami na vytváranie rovnakých príležitostí pre osoby so zdravotným postihnutím v nadväznosti na Rezolúciu OSN č. 2000/51. Program vychádza z predpokladu, že spoločnosť má byť budovaná tak, aby všetky jej kvality – životné podmienky, zdravotná a sociálna starostlivosť, vzdelanie a dostupnosť informácií, pracovné, spoločenské a kultúrne uplatnenie, služby a výrobky boli dostupné

všetkým občanom, alebo boli jednoduchým spôsobom prístupné a prispôbené potrebám osôb so zdravotným postihnutím.

Problemátike integrácie študentov so zdravotným postihnutím sa venuje aj Slovenská poľnohospodárska univerzita. V komparácii s inými univerzitami a vysokými školami (doma i v zahraničí) však **nemožno hodnotiť vytváranie podmienok pre integráciu študentov so zdravotným postihnutím kladne, v riešení niektorých oblastí výrazne zaostávame**. Pre priamy kontakt so študentmi so zdravotným postihnutím majú všetky fakulty vyčleneného pracovníka - koordinátora. Nie sú však špeciálne určené ďalšie osoby prvého kontaktu - prodekan a pracovník študijného oddelenia. Hlavným poslaním koordinátora je vytvárať primerané podmienky štúdia pre spomínané skupiny študentov a preto by koordinátor mal:

- poznať stratégiu univerzity pre možnosti štúdia osôb so zdravotným postihnutím,
- vedieť poskytnúť informácie o podmienkach pre štúdium osôb so zdravotným postihnutím,
- informovať akademickú verejnosť o špecifikách štúdia osôb so zdravotným postihnutím,
- udržiavať kontakty so študentmi a pomáhať im pri riešení problémov, špecifikovať ich potreby a limity, ako i ich akceptáciu v rámci existujúcich možností univerzity.

V rámci SPU boli riešené vstupy pre bezbariérový prístup do budov a odstraňované fyzické bariéry pri pobyte v budovách (úprava výťahov v hlavnej budove, vybudovanie výťahu a bezbariérového prístupu na WC v budove S-pavilónu, bezbariérový prístup do určených posluchární a počítačových cvičební).

Je však potrebné zabezpečiť, aby okrem odstránenia fyzických bariér boli eliminované i bariéry prístupu k informáciám (šíreným prostredníctvom počítačov) a k službám poskytovaným študentom v oblasti IKT. Z tohto dôvodu Centrum informačných technológií iniciovalo v roku 2008 podanie celoškolského projektu **Sprístupnenie prostriedkov IKT študentom so zdravotným postihnutím na SPU v Nitre** v rámci rozvojových projektov Ministerstva školstva SR. Na projekte participovali nasledovné pracoviská: Centrum informačných technológií FEM SPU (ako hlavný koordinátor pre IKT), Slovenská poľnohospodárska knižnica (ako koordinátor pre oblasť spracovania a poskytovania študijných materiálov v rôznych formátoch), Katedra elektrotechniky, automatizácie a informatiky Technickej fakulty a Fakulta biotechnológií a potravinárstva. Projekt sa zameriaval na viaceré skupiny zdravotne postihnutých študentov:

1. pohybovo postihnutí študenti,
2. zrakovo postihnutí študenti (slabozrakí),
3. sluchovo postihnutí študenti,
4. študenti so špecifickými poruchami učenia (dyslexia, dysgrafia),
5. študenti s kombinovaným postihnutím.

Schválený návrh projektu predpokladal realizáciu v troch oblastiach a etapách, avšak z dôvodu absencie ďalšej podpory rozvojových projektov zo strany MŠ SR sa v rokoch 2008-2009 riešili bod 1 a čiastočne i bod 2:

1. Podpora v oblasti IKT.
2. Rozšírenie podpory v oblasti spracovania, dostupnosti, poskytovania študijných materiálov.
3. Podpora v administratívno-organizačnej oblasti v rámci SPU

Podpora v oblasti IKT

Pracoviská, ktoré sa do projektu zapojili špecifikovali v tejto oblasti svoje požiadavky na vybavenie počítačových cvičební, resp. doplnenie existujúcich cvičební a posluchární

vhodným hardvérom. Je nutné podotknúť, že nie všetky pracoviská špecifikovali aj požiadavky na softvérové vybavenie vhodné pre študentov so ZŤP.

Centrum informačných technológií sa zameralo na realizáciu komplexných riešení pre rôzne skupiny zdravotne postihnutých študentov:

1. Riešenie pre pohybovo postihnutých študentov - poskytnutie upravených prístupov k počítačom, tenkým klientom a počítačovej sieti a vytvorenie mobilných počítačových pracovísk.
2. Riešenie pre zrakovu postihnutých študentov - sprístupnenie počítačov, počítačovej siete softvérom na zväčšovanie informácií a navigáciu na obrazovke počítača s hlasovou podporou.
3. Riešenie pre sluchovo postihnutých študentov - sprístupnenie počítačov prostredníctvom zvukovej zosilňovacej súpravy, vybavenie posluchárni vhodným mobilným technickým riešením (komunikačný systém, indukčná slučka).

V súčasnosti sú na pracovisku CIT dostupné pre študentov so zdravotným postihnutím nasledovné hardvérové komponenty IKT:

- 2 kusy multimediálnych osobných počítačov s 22-palcovým LCD displejom, pričom jeden PC je voľne dostupný v cvičebni AS07 a ďalší bude dostupný na verejne dostupných priestoroch S-pavilónu.
- 2 kusy notebookov s 19-palcovým LCD displejom, ktoré sú prezenčne dostupné pre študentov a sú súčasťou mobilného počítačového pracoviska.
- Mobilný bezdrôtový komunikačný systém pre prenos reči, hudby a zvuku (prijímač, vysielač, indukčná slučka) pre osoby s poruchami sluchu, vhodné pre využitie v posluchárňach počas prednášok, ale i na cvičeniach.

Finačné pokrytie projektu nebolo akceptované v požadovanej výške, preto sa obstaranie ďalších technických prostriedkov neriešilo (napr. braillová klávesnica, kamerová lupa). Ostatné pracoviská univerzity zapojené do projektu boli riešené nasledovným vybavením:

- Fakulta biotechnológií a potravinárstva (FBP) z uvedeného projektu zakúpila 2 osobné počítače a 3 ks notebookov.
- Katedra elektrotechniky, automatizácie a informatiky Technickej fakulty (KEA) z uvedeného projektu zakúpila 10 ks osobných počítačov.
- Slovenská poľnohospodárska knižnica z uvedeného projektu zakúpila špeciálny PC a špecializovaný softvér pre spracovanie študijných materiálov špecifických formátoch (digitálne, zvukové, resp bodové knihy).

O spôsobe sprístupnenia týchto zariadení, a doplnení vhodným softvérom na pracoviskách FBP a KEA nemajú tvorcovia projektu spätnú odozvu.

Z dostupných softvérových riešení sme sa zamerali na výber softvéru uľahčujúceho čítanie z obrazovky monitora (aj s hlasovou podporou a lokalizáciou národného prostredia). Softvér bol implementovaný vyššie spomenutých počítačoch a notebookoch, ako i na počítačoch dostupných v Slovenskej poľnohospodárskej knižnici. Uvádzame stručný popis softvérov:

- Softvér JAWS (Job Access With Speech) - zvukový čítač obrazovky LCD displeja s funkciou sprístupnenia informácií na počítači pre nevidiacich, slabozrakých a pre iné osoby s poruchami čítania. Ovládanie softvéru z klávesnice prostredníctvom klávesových príkazov môže nevidiaci pracovať s počítačom podobne ako vidiaci.
- Softvér MAGic - program pre zväčšovanie textov na obrazovke počítača pre používateľov s poškodeným zrakom alebo so zachovanými zvyškami zraku.

Rozšírenie podpory v oblasti spracovania, dostupnosti, poskytovania študijných materiálov

Problematika prístupu k informáciám sa týka i problematiky vytvárania podmienok pre poskytovanie webových služieb v súlade s pravidlami pre dostupnosť obsahu (Web Content Accessibility Guidelines 1.0) a v súlade s dokumentmi iniciatívy *Web Accessibility Initiative* (WAI). Prístupnosť webu znamená prístup používateľov (bez ohľadu na zdravotné postihnutie) k internetu. Koordinátorom pre túto oblasť je Slovenská poľnohospodárska knižnica (SLPK). Cieľom projektu v tomto bode bolo vytvorenie podmienok pre sprístupnenie webových stránok a spracovanie študijných materiálov v špecifických formátoch (digitálne, zvukové, resp. bodové knihy), ako i umiestnenie voľne dostupného osobného počítača s kompenzačnými pomôckami a softvérom v študovniach SLPK.

Podpora v administratívno-organizačnej oblasti v rámci SPU

Opatrenia v tejto oblasti predpokladajú schválenie a prijatie interných dokumentov a smerníc vo vedení fakúlt a univerzity. Autori projektu navrhujú doplniť webovú stránku fakulty v časti Štúdium o položku *Informácie pre študentov so špeciálnymi potrebami*, ktoré by mali byť dostupné i v formáte PDF na CD nosiči napríklad v nasledovnej štruktúre:

- Všeobecné informácie.
- Smernica dekana *Minimálne štandardy podpory pre študentov so špeciálnymi potrebami*.
- Asistenčné služby pri štúdiu.
- Publikácie pre študentov so špeciálnymi potrebami.
- Kontaktné osoby na fakulte (prodekan, koordinátor, študijná referentka, IKT pracovník).
- Prístupnosť budov a priestorov FEM, resp. SPU.
- Technické vybavenie PC cvičební a posluchární pre ZŤP študentov.

Záver

Hardvérové a softvérové riešenia, ktoré boli implementované pre sprístupnenie prostriedkov IKT pre študentov so zdravotným postihnutím sú prvým krokom na ceste k ich plnohodnotnej integrácii v pedagogickom procese. Je nutné si uvedomiť, že celkové zlepšovanie podmienok vysokoškolského štúdia pre túto skupinu študentov nie je len otázkou samotnej univerzity. V širších súvislostiach je potrebné si uvedomiť, že ide o komplexný proces socializácie týchto študentov, ktorý v konečnom dôsledku zabezpečí ich uplatnenie v pracovnom procese a ich celospoločenskej integrácii.

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá problematikou zdravotne postihnutých študentov a vytváraním podmienok pre ich plnú integráciu do pedagogického procesu v rámci Slovenskej poľnohospodárskej univerzity a jej fakúlt.

Kľúčové slová

študenti so zdravotným postihnutím, softvér JAWS, MAGic, Web Content Accessibility

Literatúra

- [1] Národný program rozvoja životných podmienok občanov so zdravotným postihnutím vo všetkých oblastiach. Opatrenia na roky 2006 – 2007.

- [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné na:
<http://www.minedu.sk/data/USERDATA/RegionalneSkolstvo/SpVaV/Materialy/Narodny_program_rozvoja.pdf>.
- [2] Predkladacia správa. [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné na:
<[http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/6EBB8F42AD302EEDC12574B30034DA44/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/6EBB8F42AD302EEDC12574B30034DA44/$FILE/Zdroj.html)>.
- [3] Sprístupnenie prostriedkov IKT študentom so zdravotným postihnutím na SPU v Nitre. Celoškolský projekt. 2008. [online]. [cit. 2009-10-08]. Dostupné na:
<<http://www.portalvs.sk/>>.
- [4] Web Accessibility Initiative (WAI) Home Page. World Wide Web Consortium. [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné na: <<http://www.w3.org/wai>>.

Kontakt

Ing. Eva Oláhová, Centrum informačných technológií, Fakulta ekonomiky a manažmentu SPU v Nitre, Tr. A. Hlinku 2, č.t.: 037/6414882

E-mail adresa: Eva.Olahova@fem.uniag.sk

Recenzent: RNDr. Darina Tothová, PhD., CIT FEM SPU v Nitre